

למה צריך את רשימת מומלצי כושרות?

הרב יצחק זביר

בסיעתא דשמיא זכתה רשימת מומלצי כושרות לצפיות של מאות אלפי פעמים באינטרנט, ועם הזמן מתרבים העסקים, מוסדות החינוך והמשפחות שמקפידים על רכישה ואכילה מרשימה זו.

רבים שואלים אותנו מה מיוחד ברשימת המומלצים שלנו? מהם הקריטריונים לפיהם אנו ממליצים על חברה או גוף כשרות מסוימים? במאמר זה ננסה להמחיש מעט את הצורך ברשימת המומלצים שלנו והרווח שבשימוש בה:

מה מיוחד במומלצים?

תחילה נציין שלהבדיל מרשימות שונות העוברות מפה לאוזן, הרשימה שלנו אינה מבוססת על פוליטיקות שונות, או על השיוך העדתי או המגזרי של נותני הכשרות, אלא על מידע טהור אותו אנו משיגים תוך סיורים תכופים בשטח וקשר רציף עם מומחי ומפקחי כשרות. איננו מקבלים כסף או כל טובת הנאה אחרת מגופי הכשרות השונים, ועל מנת להשאר נקיים מאינטרסים אנו דוחים בקשות רבות להעניק השגחת כשרות בעצמנו.

רשימת המומלצים נקבעת על פי התרשמות מרמת הכשרות בבית העסק או במערכת הכשרות, המתבטאת בכמה מישורים:

♦ **כשרות לכתחילה:** ברוך ה' אנו חיים בעידן של שפע כלכלי, ובו ישנה את היכולת לבחור בנקל בין מבחר של חומרי גלם שונים. נוסף על כך ריכוז צרכני הכשרות בארץ ישראל מציבה את כח הקניה הכשר כפלא שוק כלכלי שיכול לקבוע את כללי הייצור בלא להתגמש עם הקיים, בכך עומדת בפני כל עסק או מערכת כשרות האפשרות לבחור בחומרי גלם מהודרים בלא להתפשר ברמת הכשרות. ישנן מערכות כשרות שאינן מנצלות עידן זה ומתנהלות לפי היתרים שונים, ספיקות, ביטולים, חזקות (לדוגמא: לעיתים הכשרות נסמכת על ביקור בודד במפעל, בהנחה שלא יחולו שינויים בתרכובות והליך הייצור) וכדומה, מערכות אלו ממשיכות להתנהל על פי היתרים שניתנו על ידי פוסקי הדורות הקודמים בהם היה המצב דחוק כגון: חלב ופת גויים, ג'לטין, וכדומה. (חומרי גלם אלו ואחרים מצויים במוצרים תעשייתיים רבים, גם כאלו הנראים לכאורה כ'פשוטים', כפי שניתן להתרשם מן המאמר בכשרות כהלכה ב עמ' 55).

חשוב לדעת שבשונה מכשרות בסיסית - אותה אי אפשר להעניק לפי החוק בלא הרבנות המקומית ועמידה בקריטריונים הבסיסיים, על מנת לתת כשרות בד"צ / מהדרין אין כל קריטריונים מחייבים, וכל גוף כשרות קובע את נהלי המהדרין שלו בלא כל פיקוח חיצוני, אם המוצר אכן מהדרין.

במומלצים שלנו מופיעות מערכות כשרות המציבות את טובתו של ציבור צרכני הכשרות בראש מעייניהם, ומשום כך הן לא ישתמשו בהיתרים דחוקים לשם טובת בעל המפעל, חסכון בכסף, או שיקולים אחרים, אלא יחתמו רק על גבי מוצר שהם מאמינים שאכילה הינה לכתחילה.

נהלים וסטנדרטים:

לצערנו ישנן מערכות כשרות, אף כאלו המכנות את עצמן 'בד"צ' או 'מהדרין' שאין מאחריהן נהלי כשרות סדורים או סטנדרטים שרק בהתקיימם ניתנת הכשרות. חלק ממערכות הכשרות הללו כלל אינן מפעילות רשת השגחה הכוללת משגיחים בשטח, אלא מסתמכות על המשגיח הקיים במקום מטעם הרבנות המקומית, בלא תוספת של דרישות מיוחדות מצידין, ולעיתים אף בלא פיקוח ומעקב על הנעשה בשטח. (פעמים רבות השגחת הבד"צ מופיעה בבית עסק שבו הרבנות קבעה שרמת הכשרות אינה מהדרין). דוגמא נוספת – ברוב המשחטות ישנן כמה רמות כשרות, את השחיטה מבצע אחד מגופי הכשרות המהודרים, את העופות שהוא פוסל משווקים גופי כשרות אחרים, ואת העופות שגם הם פוסלים משווקים גופי כשרות ברמה נמוכה יותר, פעמים רבות הדבר מתבצע בלא נהלים סדורים ופיקוח של גופי הכשרות המקבלים אליהם את ה'פסולים' של גופי הכשרות המהודרים. תהליך דומה קיים גם בירקות עליים, כאשר החממות שנפסלו על ידי גוף כשרות אחד משווקות כ'ירק מהדרין' על ידי גוף כשרות אחר (להרחבה בתוצאות בדיקות ירק עלים מחברות שונות ראו עמ' 430 בספר זה).

הרבנות הראשית לישראל קבעה מערכת של נהלי כשרות שמציבים רף ברור לכשרות רגילה ולרמת מהדרין, לצערנו ברבות מהכשרויות המקומיות נהלים אלו אינם מיושמים הלכה למעשה. ברשימת המומלצים שלנו מופיעות הרבנויות המקומיות המומלצות על ידינו נוהגות לפי נהלי הרבנות הראשית לישראל, בדומה לכך גם שאר מערכות הכשרות הפרטיות המומלצות על ידינו הינן בעלות נהלים סדורים, כח אדם להשגחה ופיקוח, וסטנדרטים ברורים שבהם מותנית הכשרות.

אמינות:

אמינותה של מערכת כשרות נמדדת במצבי קושי, לדוגמא: כאשר ישנה תקלה כשרותית במוצר, ישנן מערכות כשרות שכדי שלא לפגוע בשמן הטוב ינסו להסתיר את הדבר,

להכשיר בדיעבד, או לנסות לאסוף בשקט את המוצרים. לעומתם למערכות כשרות שטובת הציבור עומדת לנגד עיניהם יהיה חשוב יותר להתריע בפני הציבור על התקלה על מנת למנוע מכשול.

באופן דומה מתבטא הדבר בהפרת נהלי כשרות בבתי עסק, חלק ממערכות הכשרות מעגלות פינוק, מנסות להתפשר עם בית העסק, להתעלם מתקלות קודמות, או למשוך זמן – כדי להמנע מהצורך בהסרת הכשרות, דבר הכרוך בהפסד תשלום האגרה וכו'. ואילו אחרות יזדרזו לאכוף את הנהלים ובמידת הצורך להסיר את הכשרות מהמקום ולהודיע לציבור על כך.

אמינות זו מתבטאת בצמתי הכרעה נוספים, לדוגמא: כיצד נוהגים כאשר עמידה על סטנדרטי הכשרות הגבוהים כרוכים בהפסד ליצרן, ועמידה על הנהלים עלולה לגרום לו לעבור לכשרות מתחרה.

למעשה כל מערכת פיקוח אנושית אינה חפה מטעויות, אך אפשר לראות בעקביות כיצד גופי כשרות מסוימים מצליחים לשמור על אמינות גבוהה ולמעט בטעויות, בעוד אצל אחרים התקלות מצויות יותר. לדוגמא: כאשר אנו בודקים נגיעות חרקים בריבות או מוצרים אחרים, אנו יכולים לשער מראש אלו מוצרים יימצאו נגועים, ומוצרים של אלו כשרויות יהיו נקיים.

אחריות על הכלל:

חלק ממערכות הכשרות אינן מקפידות שכשרותן תתאים לכל חלקי הציבור, לדוגמא: בחלקן ישנם 'בישולי גויים' באופן המותר רק לעדות האשכנזים, הדבר עלול להכשיל ספרדים שאוכלים ממוצר מסוים או בבית עסק וסומכים על כך שחתום עליו 'בדצ' או 'מהדרין' בעוד שלמעשה הוא אסור להם. הכשרויות המומלצות על ידינו מתאימות לכל חלקי הציבור לכתחילה.

חומרי הגלם:

רמת הכשרות בעסק אינה תלויה רק בטיב ההשגחה המקומית, אלא במידה רבה גם בטיבן של מערכות כשרות אחרות שנותנות את הכשרות על חומרי הגלם בהם עושים שימוש בעסק זה. התעשייה המודרנית מציעה בפני כל מטבח או מפעל ייצור שלל חומרי גלם בכשרויות שונות, ברמת כשרות רגילה אין באפשרותו של נותן הכשרות המקומית לקבוע אלו חומרי גלם ישתלבו בבית העסק, כל עוד הם חתומים בחותמת כשרות כלשהי, לעומת זאת ברמת מהדרין באפשרותו של נותן הכשרות לקבוע אלו מוצרים / כשרויות יכנסו לבית העסק, אולם מאחר ואין רמה אחידה לה מחויבות כשרויות המהדרין בארץ, ישנן מערכות כשרות שאינן מבדילות בין הכשרויות השונות וקובעות כי כל מוצר

שעליו מופיע 'מהדרין' או 'בד"צ' כלשהו יוכל להכנס לעסקי מהדרין. כאמור לעיל חותמות אלו לצערינו אינן מהוות עירבון לכך שכשרותו של המוצר באמת ברמה נאותה, ומשום כך יתכן שלא נוכל להמליץ על עסק המושגח ברמה גבוהה מחמת רמת חומרי הגלם שבהם הוא משתמש. אנו ממליצים על מערכות כשרות שיוזעות להבחין ולשלב בעסקים דווקא את כשרויות המהדרין שברמה נאותה.

מה שלא ברשימה לא כשר?

כתשובה לשאלה זו חשוב לנו לציין **שרובם המוחלט** של המוצרים שעליהם ישנו סימון כשרות מוכר – הינם כשרים ברמת כשרות זו או אחרת. משום כך, מלבד מקרים חריגים שבהם ידוע לנו על תקלות כשרות במוצר, או גופי כשרות מסוימים שאנו יודעים שהם כלל אינם שולחים משגיחים למפעל, איננו אומרים שמבחינה הלכתית 'אסור' לאכול מוצרים שאינם ברשימה. מטרת רשימת המומלצים אינה לסמן את רשימת המוצרים הכשרים, אלא את אלו שרמת הכשרות בהם נאותה, שמתנהלים כפי שהיינו מצפים שתתנהל מערכת כשרות, בשקיפות, בהידור, ובהצבת טובתו של ציבור צרכני הכשרות בראש מעייניהם.

אנו משתדלים כל העת לעדכן את רשימתנו בהתאם לשינויים המתהווים בשוק, שינויי כשרות, התקדמות או נסיגה ברמת ההשגחה של גופי הכשרות, וגופי כשרות חדשים שנפתחו, אנו יוזמים סיורים וסוקרים את פעילויות המערכת ועל פי כלל הנתונים מגבשים את המלצותינו. אנו מקפידים להכניס לרשימת המומלצים אך ורק מוצרים או כשרויות שאנו יכולים להמליץ לציבור עליהן בלב שקט, משום כך יתכן שמן הרשימה ייעדרו גופי כשרות חדשים עד שנעמוד על טיבם, וכן כשרויות שמשגיחות בהיקף מצומצם מאוד שלא הצלחנו להתרשם מרמת השגחתן.

ככלל, ההמלצות שלנו מתייחסות לרמת כשרות המוצר, ומשום כך איננו נמנעים להמליץ על מוצר ספציפי כאשר אנו יודעים שרמת ההשגחה במקום גבוהה, גם אם ה'חותמת' על המוצר הינה של מערכת כשרות פשוטה. דוגמא בולטת לכך אפשר לראות בתחום העופות, שם מומלצות משחטות שונות בהן אנו מבקרים ועוקבים על פעילותן, על אף שחותמת הכשרות שעליהן אינה חותמת שאנו ממליצים עליה בכל מצב. בעופות בשר וירקות עליים נערכו בדיקות רבות ומופו החברות שבהן רמת הכשרות גבוהה. מובן שישנו קושי גדול לבצע פעולה דומה בכל שאר חומרי הגלם ובעסקים, ולכך בקטגוריות אלו אנו ממליצים על גופי כשרות שמן ההיכרות רבת השנים עמם אנו מכירים את אמינותם ובלב שקט אנו יכולים להמליץ לסמוך עליהם ללא חשש, הדבר אינו מעיד על כך שחומרי גלם או בתי עסק בכשרות אחרת אינה ברמה מספקת, בכל גוף כשרות ישנם משגיחים רבים וראי שמים העושים את עבודתם נאמנה, ועל כך בכשרויות שאינן ברשימה אנו ממליצים

לברר עם המשגיח ולהתרשם האם רמת הכשרות במקום מתאימה לנו. (להנחיות כיצד לברר עם המשגיח ראו באתר כושרות – כיצד לברר עם המשגיח על רמת הכשרות).

יחד ניצור כח צרכני!

ישנן מערכות כשרות שונות שמרגישות שהן יכולות לעשות 'סיבוב' על הגב של הצרכנים, לשים חותמת 'בד"צ' או 'מהדרין', אך למעשה לא להקפיד על סטנדרטים גבוהים יותר, ולעיתים אף לא על אמינות בסיסית.

בשורה התחתונה, שיפורים בעולם הצרכנות מונעים אך ורק על ידי 'כח צרכני', כאשר ישנה דרישה צרכנית לסטנדרט מסוים – בעלי העסקים מבינים שמוטב להם לבקש כשרות ממערכות כשרות מסודרת ואמינה, (אף שלעיתים הדבר כרוך בהוצאות). בשלב מאוחר יותר מבינות גם מערכות הכשרות שכדי להיות מבוקשות עליהן לעסוק בנושא ברצינות ולפקח בסטנדרטים נאותים כפי הדרישה הציבורית.

כבר היום אנו מקבלים פניות ממערכות כשרות שונות או מבעלי מפעלים בשאלה מה עליהם לשפר כדי להכנס לרשימת המומלצים שלנו. אם נירתם כולנו לקנות רק ממערכות הכשרות שמכבדות אותנו, הצרכנים, ומקפידות באמת להגיש לצרכנים מוצר מוגמר ברמת כשרות גבוהה, אם נאמר בכל מקום, לבעלי עסקים, מסעדות וכדומה 'אנחנו אוכלים ממומלצי כושרות', נפיץ את הבשורה לקרובי משפחתנו, לידידינו ולשאר המעגלים הקרובים והרחוקים – נוכל ליצור כח קניה שיקדם את כל רמת הכשרות בישראל!